

Komentár k článku

Nestandardní ukončení hospitalizace

doc. JUDr. MUDr. Peter Kováč, PhD.

Katedra trestného práva a kriminológie, Právnická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave

Inštitút forenzných medicínskych expertíz, s. r. o., Bratislava

Neurol. prax 2013; 14(1): 58

Väčšina pacientov končí hospitalizáciu v zariadeniach poskytujúcich ústavnú zdravotnú starostlivosť prepustením do domáceho ošetrovania v čase, keď to ich zdravotný stav dovoľí. Inak povedané, čo najskôr po tom, ako pominie medicínsky dôvod hospitalizácie. Omnoho menej časté sú prípady, keď sa pacient sám rozhodne ukončiť svoj pobyt v zdravotníckom zariadení. Takýmito prípadmi sa zaoberali vo svojom článku Vondráček s Vondráčkom (1). Podobné situácie vznikajú, pochopiteľne, aj v Slovenskej republike, avšak právna úprava je odlišná. Preto stručne uvedieme tie najdôležitejšie rozdiely.

Odborné usmernenie Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky o vedení zdravotnej dokumentácie č. 47/2009 v znení odborného usmernenia č. 12/2010 obsahuje v prílohe č. 6 vzor zápisu lekára o prepustení osoby v lekárskej prepúšťacej správe. V nej sa ako jeden zo spôsobov ukončenia hospitalizácie uvádza aj „predčasné ukončenie hospitalizácie“. Ten budeme používať ako synonymum na neštandardné ukončenie hospitalizácie, ako o ňom uvažujú citovaní autori. Na rozdiel od nich zastávame názor, že predčasné ukončenie hospitalizácie je pojem o niečo širší. Podľa nášho názoru ide o dva rozdielne okruhy prípadov:

1. pacient o svojom rozhodnutí informuje ošetrovujúcich zdravotníckych pracovníkov
2. pacient o svojom rozhodnutí neinformuje ošetrovujúcich zdravotníckych pracovníkov

V prvom prípade ide o prepustenie na vlastnú žiadosť pacienta. Svojou podstatou ide o odvolanie informovaného súhlasu pacientom. Takúto situáciu upravuje zákon č. 576/2004 Z.z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v § 9 ods. 6 písm. c). Ukončenie hospitalizácie v tomto prípade vyžaduje, aby ošetrojúci lekár poučil pacienta „náležite“. Problémom našej právnej úpravy je to, že nie je exaktne stanovené, aké poučenie je náležité. Len výkladom možno dospieť k záveru, že pacienta treba v tomto prípade informovať o rizikách, ktoré môžu nastať v dôsledku ukončenia pobytu v zdravotníckom zariadení. Takéto poučenie nemožno stotožniť s poučením podľa § 6 zákona č. 576/2004 Z.z. Bude však potrebné postupovať primerane podľa ustanovení o poučení a informovanom súhlase. Odvolanie informovaného súhlasu sa zapisuje do zdravotnej dokumentácie v súlade § 21 ods. 1 písm. b) zákona č. 576/2004 Z.z. Súčasne treba zapísať aj obsah

„náležitého“ poučenia. Fakticky ide o tzv. negatívny reverz. Ošetrojúci lekár potom poučí pacienta alebo jeho zákonného zástupcu o liečebnom režime a o ďalšom liečebnom postupe, vydá lieky na 3 dni a túto skutočnosť uvedie v prepúšťacej správe. Vyhotoví aj lekársku prepúšťacu správu, ktorú bezodkladne odošle príslušnému všeobecnému lekárovi, prípadne lekárovi, ktorý odporučil prijatie alebo inému poskytovateľovi ústavnej starostlivosti, ak ide o preloženie pacienta. Identické povinnosti pri prepustení má aj ošetrojúca sestra alebo pôrodná asistentka: poučí o ošetrovateľskej starostlivosti a o ďalšom ošetrovateľskom postupe, vyhotoví ošetrovateľskú prepúšťacu správu a odošle rovnakým prijímateľom ako lekársku prepúšťacu správu. Kópie lekárskej i ošetrovateľskej prepúšťacej správy sa zkladajú do zdravotnej dokumentácie.

V druhom prípade pacient odíde zo zariadenia poskytujúceho ústavnú zdravotnú starostlivosť bez oznámenia. Z jeho konania je celkom zrejme a nepochybné, že nechce, aby mu ďalej poskytovali zdravotnú starostlivosť. V takejto situácii nie je možný postup, ako bol opísaný vyššie. Pretože pacient odišiel, nemôže mu ošetrojúci lekár poskytnúť poučenie ani vydať lieky na 3 dni. Zákon č. 576/2004 Z.z. takúto situáciu výslovne neupravuje, avšak jeho ustanovenia treba použiť primerane. Preto treba odchod pacienta zo zdravotníckeho zariadenia zapísať do zdravotnej dokumentácie. Keďže zápis do zdravotnej dokumentácie obsahuje okrem iného aj dátum a čas zápisu, informovaný súhlas, jeho odmietnutie či odvolanie a dátum a čas poskytnutia zdravotnej starostlivosti, ak je odlišný od dátumu a času zápisu, zastávame názor, že treba zapísať čas zistenia odchodu pacienta, ako aj čas, kedy pacient svojvoľne odišiel.

Tu treba ešte zdôrazniť, že za istých okolností môže mať svojvoľné opustenie zdravotníckeho zariadenia poskytujúceho ústavnú zdravotnú starostlivosť pacientom pre poskytovateľa vznik povinnosti takéto opustenie oznámiť. Ak zdravotnícke zariadenie svojvoľne a bez súhlasu poskytovateľa opustí osoba, ktorá vzhľadom na svoj zdravotný stav ohrozuje seba alebo svoje okolie, je potrebné podľa § 79 ods. 22 písm. d) túto skutočnosť bezodkladne oznámiť prokurátorovi, vyšetrovateľovi alebo policajnému orgánu. To bude prípad pacientov, ktorých ochorenie ich bezprostredne ohrozuje na živote, či osôb, ktoré trpia na infekčné ochorenie, ktoré by mohlo byť zdrojom ohrozenia verejného zdravia.

V súčasnosti na rozdiel od predchozej právnej úpravy (zákon č. 277/1994 Z.z.) pacient nemá povinnosť dodržiavať liečebný režim určený lekárom. Tieto povinnosti zodpovedalo právo zdravotníckeho zariadenia, ktoré môže odstúpiť od dohody o poskytovaní zdravotnej starostlivosti, ak pacient závažným spôsobom, najmä svojím správaním nedodržiaval pokyny lekára, porušoval liečebný režim. Preto podľa nášho názoru poskytovateľ ústavnej zdravotnej starostlivosti nemôže jednostranne ukončiť poskytovanie zdravotnej starostlivosti z dôvodu porušovania liečebného režimu.

Napriek paradoxnej skutočnosti, že neexistuje povinnosť dodržiavať liečebný režim, existuje povinnosť poskytovateľa oznamovať zdravotnej poisťovni k poslednému dňu v kalendárnom mesiaci na tlačive predpísanom úradom pre dohľad každé poskytnutie zdravotnej starostlivosti osobe v dôsledku porušenia liečebného režimu. Túto povinnosť ukladá § 79a ods. 1 písm. e) zákona č. 578/2004 Z.z. Voči osobám, ktoré porušili liečebný režim, má zdravotná poisťovňa nárok na úhradu za poskytnutú zdravotnú starostlivosť, ak sa mu poskytla preukázateľne v dôsledku porušenia liečebného režimu. Je však veľmi sporné, či pri absencii právnej povinnosti dodržiavať liečebný režim je takýto postih vôbec v súlade s princípom právneho štátu.

S opustením zdravotníckeho zariadenia pacientom sa vo všeobecnosti nespájajú pre pacienta žiadne negatívne právne dôsledky. Výnimkou je napríklad zákon č. 235/1998 Z.z. o príspevku pri narodení dieťaťa, o príspevku rodičom, ktorým sa súčasne narodili tri deti alebo viac detí alebo ktorým sa v priebehu dvoch rokov opakovane narodili dvojčatá a ktorým sa menia ďalšie zákony. Podľa jeho § 3 ods. 4 ak po pôrode bez súhlasu ošetrojúceho lekára opustí osoba, ktorá má inak nárok na uvedení príspevok, zdravotnícke zariadenie bez dieťaťa, zaniká jej nárok na tento príspevok.

Literatúra

Vondráček J, Vondráček L. Nestandardní ukončení hospitalizace. Právní, medicínské a etické problémy. Neurol. Praxi 2012; 13(5): 58.

doc. JUDr. MUDr. Peter Kováč, PhD.

Katedra trestného práva a kriminológie,
Právnická fakulta Trnavskej
univerzity v Trnave
peter@kovac.sk

